

UPA2019/88: Nunami maani angerlarsimaffeqanngitsut pillugit ajornartorsiuteqarnermut aaqqiissutissanut eqqarsartussamik suleqatigiisitamik suligasuartussamik pilersitseqqullugit Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Suleqatigiissitaq politikerinut aaqqiissutissanik tigussaasunik siunnersuuteqassaaq innersuussuteqarlunilu aamma kingusinnerpaamik ulloq 31. august 2019 saqqummiussissaaq suliniutissat akilersornissaannut aaqqiissutissanullu.

(Inatsisartunut ilaasortamit, Tillie Martinussen, Suleqatigiissitsisut, saqqummiunneqartoq)

aamma

UPA2019/111: Angerlarsimaffeqannginnerup akiorneqarnissaa pillugu iliuusissatut pilersaarummik kingusinnerpaamik UPA2020-mi Naalakkersuisut saqqummiussinissamik peqquneqarnissaat pillugu Inatsisartunut aalajangiiffigisassatut siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortamit, Mimi Karlsen, Inuit Ataqtigiit, saqqummiunneqartoq)

pillugit

Ilaqtariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliap

siunnersuutit aappassaaneerneqarneranni

ISUMALIUTISSIISSUTAA

Ataatsimiititaliap suliarinninnermini makku ilaasortarai:

Inatsisartunut ilaasortaq Laura Táunâjik, Siumut, siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Stine Egede, Inuit Ataqtigiit, siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Karl Kristian Kruse, Siumut
Inatsisartunut ilaasortaq Malene Vahl Rasmussen, Demokraatit
Inatsisartunut ilaasortaq Nivi Olsen, Demokraatit
Inatsisartunut ilaasortaq Mikivsuk Thomassen, Inuit Ataqtigiit
Inatsisartunut ilaasortaq Aqqa Samuelsen, Inuit Ataqtigiit

UKA 2019 ulloq 4. april 2019-imi siullermeerinninnerup kingorna ataatsimiititaliap siunnersuutit ataatsimoortillugit sukumiisumik misissorpai.

1. Siunnersuutit imarisai siunertaallu

UPA2019/88-imi angerlarsimaffissaaleqinermi ajornartorsiutinik aaqqiissuteqarniarnermi kaammattutinillu suliaqartussamik suligasuartussamik suleqatigiissitamik pilersitsinissamut, kingusinnerpaamillu ulloq 31. august 2019-imi aningaasaliinissamut suliniuteqarnissamut aaqqiissutissanillu siunnersuuteqarnissamik Naalakkersuisut peqquneqarput.

UPA2019/111-imi angeerlarsimaffeqannginnerup akiorneqarnissaanut iliuusissatut pilersaarummik kingusinnerpaamik UPA 2020-imi saqqummiussinissamik Naalakkersuisut peqquneqarput.

2. Naalakkersuisut akissuteqaataat allannguutissatullu siunnersuutaat

Angerlarsimaffeqanngitsut amerlassusaat ernumanartoqartoq, angerlarsimaffeqanngitsullu atugaasa misissuiffigineqarnissaannik pisariaqartitsisoqartoq Naalakkersuisunit isumaqataaffigineqarpoq.

Sumiiffinni angerlarsimaffeqannginnerup ajornartorsiutaanera kommunitit isumagineqartussaana, aammalu innuttaasunut angerlarsimaffeqanngitsunut angerlarsimaffeeruteratarsinnaasunulluunniit arlalinnik neqerooruteqareenera Naalakkersuisunit oqaatigineqarpoq.

Ullumikkut komunini neqeroorutit suliniutillu naliliivigineqarnissaat, aamma siunissami aaqqiissuteqarnissaq siunertaralugu kommuninik oqaloqateqarnissaq pisariaqartoq Naalakkersuisut isumaqarput.

Angerlarsimaffissaaleqinerup imaannaanngitsumik inuuniarnikkut ajornartorsiutinik soorlu atornerluinermik imaluunniit aningaasanik aqutsisinnaannginnermik tunngaveqakkajuttarnera ilanngullugu Naalakkersuisunit oqaatigineqarpoq, pissutaasartullu tunuaniittut aallaavigalugit aaqqiiniartoqartariaqartoq.

Tamanna tunngaviglaugu ima allannguutissatut siunnersuummik Naalakkersuisut saqqummiussaqaarput:

”Piffinni unammilligassat eqqarsaatigalugit, kommunit isumaginninnikkut iliuusissatut pilersaarutinut nalinginnaasumik tunngavissaqarnissaat siunertaralugu, angerlarsimaffissaaleqinermut tunngatillugu suliaasaqarfiup UKA 2020-mut

Naalackersuisunit qulaajaavigineqarnissaa pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut”.

3. Angerlarsimaffissaaleqinermi ajornartorsiutit pillugit

Angerlarsimaffissaaleqineq sunaana?

Angerlarsimaffissaaleqineq eqqartoraangatsigu, angerlarsimaffissaaleqinermut pissutaasartut, angerlarsimaffissaaleqinerullu akiorniarneqarnerani sakkussat oqaluuserigaangatsigit, angerlarsimaffeqannginnerup qanoq isumaqarfiginerlugu aallarniutigalugu eqqarsaatiginissaa tunngavissaqarsinnaasarpoq.

Nalunaarusiami ”Kalaallit Nunaanni Angerlarsimaffissaaleqineq”¹ Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqanngitsut assigiinngitsunut pingasunut sammiveqartut oqaatigineqarpoq:

- 1) Inuit unnuami aalajangersimasumik sumiiffissaqanngitsut. (Immaqa taasinnaavagut “Inissaqanngivissortut”)
- 2) Inuit inigisaminnit anisitaasimasut aamma inissiigallartarfiusuni ineraqartut (“Anisitaasimallutik inisseqqinneqartut”)
- 3) Inuit ilaquuttaminni ikinngutiminniluunniit najugaqartut (“Inissaaleqisut”)

Siulliit taaneqartut (inissaqanngivissortut) tassaapput ajornartorsiorterpaallutik inissisimasut: Taakkuupput unnuamiit unnuamut ikinngutiminni, nalunngisaminni imaluunniit ilisarisimannigisaminni “unnuiffissarsiortariaqartartut” taamaattoqanngippammi majuartarfeqarfinni assigisaanniluunniit oqiffissarsiortariaqartartut.

Pineqartunullu allanut marlunnut angerlarsimaffissaaleqisunut ilungersunartumik “nalinginnaasumik”-llu inuuneqarnissamut periarfissat annikillerujussuarnerannik kinguneqartarluni. Nammineq inuuneqarnissamut inoqatinullu akuuniarnermi periarfissat killeqalertarlutik, inissinneqarallartarnerallu killeqalersarluni aammalu najugaqaannarsinnaaneq qulakkeerneqarsinnaasarnani.

Angerlarsimaffeqanngitsut qassiuppat aamma amerliartorpat?

Kommunit paasissutissiinerat tunngavigalugu taamanikkut angerlarsimaffeqanngitsut katillutik 878-iusut Naalackersuisut taggikkaat § 37-imut november 2017-meersumi² akissuteqaammi

¹ Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet, 2013

² § 37 naapertorlugu apeqquteqaammut akissuteqwaat, nr. 230/2017

allassimavoq. Kisitsisilli nalorninarsinnaapput, angerlarsimaffissaaleqisut pillugit kommunit assigiinngitsunik nassuiaateqartarsimasinnaammata.

Angerlarsimaffeqanngitsut amerliartornerannik kisitsisinik takussutissaqanngitsoq § 37-imut akissuteqaamminni ilanngullugu Naalackersuisut ilisimatitsissutigaa.

Taamaattumillu angerlarsimaffeqanngitsut qanoq amerliartortiginersut (taamaattoqarsimappallu qanoq amerlitigisimappat) naatsorsorneqarsinnaanani.

Taamaattoq ilimagisinnaasat assigiinngitsut misissorneqarsinnaapput. § 37-imut akissuteqaammi pineqartumi, 2014-imiit 2016-imut Kirkens Korshærip aamma Nuummi Frelsens Hærip kialaarfianni nerisassanik sassaallertarnerup annertuseriarsimasoq Naalackersuisut oqaatigaat. Piffissmi pineqartumi Nuummi angerlarsimaffeqanngitsut amerleriarsimanerini ilimaginninnertut takussutissaasinnaavoq.

Nalunaarusiami "Kalaallit Nunaani Angerlarsimaffissaaleqineq" 2013-meersoq inuit angerlarsimaffeqanngitsut qassiuneri nalunaarsorneqarsimasut, angerlarsimaffeqanngitsut qassiunerinik ilimagisaqarnermut takussutissat pitsaanersaraat. 2010-miit inuit aalajangersimasumik angerlarsimaffeqanngitsut 600 missaaniittut taakkunungalugu ilanngutissapput (2012-imi) 250-t missaat inuit inissikkallarnejarsimasut: Tassa katillugit inuit 850-t.

Angerlarsimaffeqanngitsut, angerlarsimaffissaaleqineq inissianut akiligassanik kinguaattoornermik tunngaveqarsimangippat.

Angerlarsimaffissaaleqineq pillugu oqallitarnerni angerlarsimaffeqanngitsut inigisamut akiligassanik kinguaattorsimaneq pissutigalugu inissianit attartortittakkanit anisitaasimasut pingaarnertut oqallisigineqakkajuttarput, immaqa taakku amerlanerusutut ilimagineqarmata.

Isiginngitsuusaarneqarsinnaanngilarli aamma angerlarsimaffeqanngitsoqarmat akiligassanik kinguaattooruteqarnatik angerlarsimaffeerussimasunik. Assersuutigalugu tassaasinnaapput inuit aapparminnik inooqatiminnilluunniit najugaqateqarsimasut qimannerup imaluunniit aappariikkunnaarnerup kingunerisaanik inigisamik qimatsisariaqarsimasut. Tassaasinnaapput inuit inini namminersortunit attartortittakkani najugaqartut inissiallu tunineqarneranut atillugu attartornerup atorunnaarsinneqarnerani angerlarsimaffeeruttut. Imaluunniit tassaasinnaapput inuusuttut ilinniartut najugaqarfiiniit illiagaqarnerup naammassinerani unitsinneraniluunniit anisimasut.

Angerlarsimaffissaaleqineq taama eqquisoq inissiat amigaataanerannik tunngaveqarpoq.

Pisortat inissiaataat attartortittakkat ukiut ingerlanerini illoqarfigisatsinni piumaneqarnerinut sanilliullugu naammaneq ajorsimapput, illoqarfiillu ilaanni pisortat inissiaataanik attartortittakkanik initaarniarnermi ukiorpassuarni utaqqisariqartoqartarluni.

Takussutissatut oqaatigineqarsinnaavoq, INI-p 2014-imi ilisimatitsissutigimmagu Nuummi INI-p inissiaataanut utaqqineq taamanikkut ukiut 23-iusut³.

Inissianik pisariaqartitsinermi pissutsit amerlasuut annertusaaqqataapput, siullertut immaqa nuttarnep annertusisimanera, tassani najugaqarfinni mikinerusuniit anginerusunut amerlanerit nuuttarmata, innuttaasulli amerlasuut kisimiilutik ullumikkut najugaqartalernikuullutik⁴.

Inissianik nalinginnaasumik utaqqisutut⁵ allatorneqarsimasutut tunniussinnginnermi attartortitsisarneq pillugu peqqussut naapertorlugu inissiat inoqanngitsut Namminersorlutik Oqartussanit kommuninillu pigineqartut kommunit pisariaqartitatut siunertaannut (isumaginninnermi inissianut) inissarsiortutut naammassinissimasunut innersuunneqartussaapput⁶.

Matumani inissiat inuerussimasariaqarput.

Isumaginninnermi inissianut qinnuteqaammut Kommuneqarfik Sermersooq-p itigartitsisariaqarsimanera, akerlianik ilaqutariit pineqartut meeraannik pinngitsaaliissummik arsaarinnissutigineqarnissaannik neqerooruteqarfigineqarsimani Sermitsiaq siulliulluni sapaatillu akunnera qaangiuttoq Nuuk Ugeavisimi 2013-imi allaaserineqarsimanera tupaallaatigineqarpoq⁷.

Kommuninik ataasiakkaanik isumaginninnermi inissianik pisariaqartitsinerup matussuserneqarnissaanut paasissutissanik takutitsisinnaasunik ataatsimiititaliaq ilisimasaqanngilaq.

³ KNR 26. juni 2014

⁴2016-imi ilaqutariit 30.000-ngajaat Kalaallit Nunaanni najugaqarput. Affaat sinnerlugit – 17.686 – aapparminnik/inooqatiminnik meeqqaminnilluunniit najugaqateqanngillat. Ukiut qulit matuma siornamut 1.300-t missaannik amerlanerupput. Ilaqutariit 8.555-imi angerlarsimasunik meerartallit ilaqutariit meerartallit pingasut missaaniikkaangata angerlarsimaffinni ataatsimik inersimasotaqartarput (SermitsiaqAG, 5. december 2016)

⁵Inissianik attartorneq pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 2, 12. maj 2005, kingusinnerusukkut allanngortinneqartoq

⁶ Takuuk, Inatsisartut peqqussutaat § 5, imm. 1

⁷ Sermitsiaq, sap. ak. 33, 2013 aamma Nuuk Ugeavis 28. august 2013

Ajornartorsiutini attuumassuteqartuni “*angerlarsimaffissaaleqineq, ineqarnermut akiliutinik kinguaattooruteqarnermik tunngaveqarsimangippat*” inuit illoqutigiinnut ilaasut inissiamik attartortoq toqusimatillugu utoqqaalluunniit illuannut nuussimatillugu najukkaminnik annaasaqartartut pitsaanagerusumik illersorneqartalernissaannik siunertaqartumik aalajangiiffigisassat siunnersuut ataatsimiinnermi matumani Inatsisartunit suliarineqarmat oqaatigineqassaaq⁸.

Angerlarsimaffeqanngitsut akiligassaminnik kinguaattooruteqarnertik pissutigalugu inissianiit attartortittakkanit anisitaasimasut

Angerlarsimaffeqanngitsunut taakkungunnga akiligassaqaarnertik piggustigalugu imaluunniit allatut attartornermut isumaqatigiisummik sumiginnaasimasut pillugit “Kalaallit Nunaanni Angerlarsimaffeqanngitsut” 2013-imi nalunaarusiami ima allassimasoqarpoq:

Ukiut tamaasa inuit arlallit inigisaminnit anisitaasarput, ineqarnermut akiliutinik kinguaattooruteqartarneq pissutaanerpaarluni. Pisortat inissiaataanni attartortittakkani attartortunut siullerpaamik akileeqqusissutisartunut ukiumut 23.000-t nassiunneqartarput. Tallimaat inigisamik atorunnaarsitsissutinik kingorna allagarsitinneqartarput (akileeqqusissutit aappaat). Amerlanertigut tamatuma kingorna inigisamut akiliiisoqartarpoq (immaqa pisortanit ikiorsiissuteqarnikkut), inuilli 100-t missaat inigisaminnit anisitaasarlutik. Anisitaasimasut affaasa missaat inissianut inissiigallartarfinnut inissinneqarnissaminnut neqeroorfigineqarnerit akuerisarpaat.

Ineqarnermut akiliutinik kinguaattoornermut pissutaasut amerlasinnaapput.

Ineqarnermut akiliutinut kinguaatsooruteqartarnerup pinaveersaartinneqarnissaanut suliniutaasartut arlaqartut eqqarsaatersuutigineqartarsimapput. Ineqarnermut peqqussutip allanngortinneqarnissaanut Inatsisartut siunnersuummik Naalackersuisut saqqummiusseqqullugit peqquneqarnissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisaat 2016-imi Inatsisartut akuerimassuk imikkut erseqqissatigineqassaaq, taamaaliornikkut (siumoortumik) ineqarnermut akiliuteqartarneq aningaaseriviup qaammatip ulluisa ammaffigisartagaani kingullermi pisinnaaqullugu, tassa ullormi tassani aningaasarsiat pisortaniillu ikiorsiissutit tigusisussap kontoanut ikineqartarmata.⁹

⁸ UPA 2019/120

⁹ UKA 2016/60

Attartortup kontoata suli imaqarnerani aningaasat inigisamut akiliutigineqartussat kontoaniit tiguneqartalernissaannik kinguneqartumik.

Malittarisassat ullumikkut atuuttut naapertorlugit qaammatip nikinnerani ulluinnaat pingajuanni inigisamut akiliuteqartoqartarpoq¹⁰.

§ 37-imut akissuteqaammi ukioq manna martsimi Naalakkersuisut ilisimatitsissutigaat, attartortarnermut inatsimmik nutaamik suliaqarnermi Inatsisartut aalajangigaat Naalakkersuisunit atuutilersinneqassasoq¹¹. Inatsisissatut siunnersuut siusinnerpaamik 2020-imi upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Akilerartarnermut Atugarissaarnissamullu isumalioqatigiissitap isumaliutissiissutaani 2011-mi saqqummiunneqartumi aammalu kingusinersukkut "Ilanngaassivik"-mik atserlugu inerisaqqinneqartumi, pisortanut akiligassat akilersinniarneqartarnerisa ingerlaannartumik (automatisk) pisalernissaa pillugu siunnersuut ilanngullugu iseqqissaatigineqassaaq (Kiffaq-Konto").

Ukioq manna februarimi § 37-imut akissuteqaammumut¹² Naalakkersuisut ilisimatitsissutigaat, pisortanut akiligassat akilersinniarneqartarneri pillugit Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut juni 2017-imi tusarniaassutigineqarsimammat (Ilanngaassivik), taamaattorli siunnersuutigineqartoq suli saqqummiunneqarsimanani. Tusarniaanerup kingorna isornartorsuutigineqartut aaqqiiviginiarlugit suliaqartoqarpoq.

Peqatigisaanik Naalakkersuisut ilisimatitsissutigaat 2019-imut partiit aningaasanut inatsimmi isumaqatigiissutaanni ilaatinneqarmat Ilanngaassivik-up pitsanngorsarneqarnissaanut suliaq ingerlateqqinneqassasoq.

2017-imi Kommune Kujallermit aallatinneqartoq aammalu 2015-imi ukiakkut ataatsimiinnermi Inatsisartut aalajangiiffigisaat tunngavigalugu akiitsoqarnermi siunnersuisunut tunngatillugu misiligutitut suliniuteqartoqarmat¹³. INI A/S, kommuni suleqatigalugu, inunnut ilaqtariinnullu inigisaminniit sapinngisamik anisitaannginnissaat siunertaralugu ineqarnermut akiliutinik kinguaattoorsimasunut akiitsoqarnermi siunnersuisartunik pilersaarummik pilersitsinermi siuttuupput.

¹⁰ Inatsisartut peqqussutaanni nr. 2, 12. Maj 2005-imeersumi § 38, imm. 2

¹¹ § 37 naapertorlugu apeqquteqaammut akissuteqaat nr. 119/2019

¹² § 37 naapertorlugu apeqquteqaammut akissuteqaat nr. 59/2019

¹³ UKA 2015/96

§ 37-imut akissuteqaammi august 2018-meersumi Naalakkersuisut akissuteqarput¹⁴, maannamut misiligutitut suliniutaasumi milisittakkat pitsaasuusut kommuninilu tamani akiitsoqarnermi siunnersuinikkut suliniutinik siammarterisinnaanermut tunngatillugu saqqummiussassamik suliaqarnissaq pillugu Naalakkersuisut kommuninut isumaqatigiissuteqarsimasut.

Inissiiqallartarneq pillugu

Eqqartuussisarneq pillugu inatsimmi aalajangersagaqarpoq akiliisitsiniartartup – uanilu pineqarput politiit – attartortitsisartup attartortoq allami inissaqanngippat inigisaaniit anisinneqaqqullugu qinnuteqaataa itigartissinnaallugu. Politiit sulinerminni peruseraat, taamaattumik INI aamma ISERIT inissiiqallartarfinnik atugassiinissamut pinngitsaalineqartarput, naak inatsimmi inissiaatileqatigiiffinnut pisussaaffiliisoqanngikkaluatoq.

Najugaqartunik anisitsinermut atatillugu politiinit piumasarineqarpat inissiiqallarnissamut pisortat attartortitsisartut neqeroornissamut pisussaaffiliisumik siusinnerusukkut nalunaarummik peqarnikuuvoq. Inissiiqallarnermi inissiat kiassarneqaarissaat peqqinnissamullu tunngasut naammaginaruunissaat pillugit piumasaqaat nalunaarummi atuarneqarsinnaavoq aamma imaqarpoq. Nalunaarulli 2002-mi atorunnaarsinneqarpoq, taamanerniilli malittarisassanik assingusunik soqanngilaq.

Inissiiqallarnermi inissiat pitsaannginnerpaat atorineqartarneri peruserineqartarpoq. Ilaat ima ajortigisarput attartortinneqasinnaasaratik. Taamaattoq INI piumasaqaatit ilaannik minnerpaaffiliinikuuvoq: inissiaq inissiiqallarfiususaaq ilaqutariinnut ataatsinut ataatsimik initaqassaaq, kiassarneqassaaq, imeqassaaq innaallagiaqarluni aammalu igaffeqarlunilu uffarfeqassalluni. ISERIT-ip pinngitsoorani innaallagiaqarnissaq pisussaaffiginngikka.

Inissiaatileqatigiiffik INI-p inissiaataani inissiiqallartarfinni najugaqartut qaammatit pingasut qaangiukkaangata inissiamut inissiiqallartarfimmut allamut nooqqittartussaapput. Nalunaarusiaq “Kalaallit Nunaanni Inissaaleqineq” 2013-meersaq naapertorlugu taama peruseqarnikkut najugaqartut aalajangersimasumik najugaqalernissaannik kajumissuseqalersinissaat INI-mit kissaatigineqarpoq. Najugaqartut najugaqarfinni inissiiqallartarfiusuni akiliuteqarneq ajorput – aningaasartuutit inissiaatileqatigiiffimmi attartortuinit akilerneqartarput, inissianilu inissiiqallartarfinni annerusumik ajornartorsiutigiginagu akeqanngitsumik najugaqarsinnaagunik initaarniarnerminni ilungersuuteqannginnerusinnaanerat INI-mit ernummatigineqarpoq.

¹⁴ § 37 naapertorlugu akissuteqaat nr. 179/2018

Angerlarsimaffeqanngitsut inissianik inissiigallartarfiusunik atuisut akuttunngitsumik nuuttarnertik annertuumik ajornartorsiutigilersarpaat – ilaatigut nuuttarnerup kingunerisarmagu inunnik nutaanik najugaqateqalertarneq, ulluinnarni atukkanik pitsaasumik atuiffiginiagassat¹⁵.

Inissiat inissiigallartarfiusut pitsaassusaat pillugu, matumani ilanngullugit kiassaneqarnissaannut, innaallagiarqarnissaannut, imeqarnissaannut nillataartitsiveqarnissaannullu piumasaqaatinik Naalakkersuisut minnerpaaffiliinaratik § 37-imut akissuteqaatiminni ilisimatitsissutigaat ¹⁶.

Matumani ilaatigut nunatta ilaani inuuniarnikkut atukkat assigiinngitsorujussuuneri Naalakkersuisut innersuutigaat aammalu soorlu assersuutigalugu eqqakkat aqquteqarnissaannik uffarfeqarnissaannillu naammassineqarsinnaanngitsunik minnerpaaffiliilluni piumasaqaateqarnissamut aalajangersaanissaq iluaqutaanaviannigilaq. Taakkulu saniatigut *ilaqutariit inuunerisimasaannut pitsaassutsimit allaanerusumik inissiamut inissiigallartarfinnut annertunerusumik piumasaqaateqarnissaq naleqqunnaviannigimmat.*”

Ilanngullugu illoqutigiinnut anisneqarsimasunut inissiigallartarfinnut inissiinermi aningaasartuutit ineqarfinni immikkoortortaqrarfiit aningaasaqarnerannut artukkiisarnera, aammalu ukiuni 2010-miit 2012-imut INI-p inissiigallartarnermut ukiumut aningaasartuutai 7 aamma 7,4 mio. kr.-iusut Naalakkersuisut innersuussutigaat.

Kinguaattoorutit amerliartornerat aarlerinartoq akissuteqaammi Naalakkersuisut oqaatigaat, soorluttaaq aarlerinartutut Naalakkersuisunit isumaqarfigineqarpoq, *”ilaqutariit ineqarnerminnut akiliinissartik aammalu meeqqaminnut isumassuinissartik pingaarnertutinneq ajormassuk.”* Tamatumunnga atatillugu Naalakkersuisut eqqaasitsissutigaat *”ilaqutariinnik meerartalinnik anisitsinerit inunnik isumagininnikkut oqartussaasut suliamut akulerutseqqaarnagit pisanngimmata. Taamaalilluni ilaqutariit akiliisinnaassuseqaraluarlutik akiliinissamut piumassuseqannginersut isummerfigineqareertarpoq. Tassalu ilaqutariit isertitaminnik ineqarnermut akiliutinik allaanerusumut atuinissamik salliutitsisimanersut.”*

§ 37-imut akissuteqaammi tassani inisseqqinneqarsimasunik – matumani ilanngullugit ilaqutariit meerartallit –qaammatit pingasukkaarlugit INI-p nuutsitsisarnerata naammaginarsinnaanera ilanngullugu Naalakkersuisunit oqaatigineqarpoq:

“Oqaatigineqareersutut inuit inissiani inisseeqqiffiusuni akeqanngitsumik, attartortullu allat akiligaannik najugaqartarnerat naapertuutinnigilluinnarpoq. Inuit ilaat ukiorpassuarni

¹⁵ Takuuk § 37 naapertorlugu apequteqaat tamaat, nr. 112/2013, ”Kalaallit Nunaanni Angerlarsimaffissaaleqineq” pillugu nalunaarusiamit aallaaveqartoq

¹⁶ § 37 naapertorlugu akissuteqaat nr. 112/2013

taamatut akeqanngitsumik najugaqartarput –suliffeqaraluaangamilluunniit. Inuit ilaannut taamatut najugaqarnissaq inooriaasinngortarpoq toqqarneqartarlunilu. Taamatut inooriaaseqarneq allanut soorunami artukkiisarpoq. Naalackersuisut isumaqarput, innuttaasut taamatut akeqanngitsumik sullinneqartariaqanngitsut saniliminnullu artukkiisariaqanngitsut. Taamaattumik inisseeqqittarnernut akiliisarnarit pillugit maleruagassanik atuutsitsilernissaq Naalackersuisut sulissutigaa. Taamaalilluni inisseqqinneqartut akiitsuminnut akilinngitsuukkanut akiliisarnissamut, inissiamillu attartortittakkamik nalinginnaasumik pissarsinissamut kaammattorneqassapput. Saniatigut pissarsiassatut aamma najugaqarfii missingersuutaat inisseeqqittarnernut aningaasartuutinitartukkinneqartarunnaassapput, tamatumunngalu taarsiullugu aningaasat sipaakkat inissianik aserfallatsaaliuineranut atorneqarsinnaalissapput.”

Nalunaarusiami “Kalaallit Nunaanni Angerlarsimaffissaaleqineq” 2013-imeersoq maannakkorpiaq pisunut takutitsisuusoq Naalackersuisunit aamma oqaatigineqarpoq. Taamaalilluni inissiigallartarnermi pissutsit paasinarsisitsinersut qanoq annertutigisumik nalunaarusiami allaaserineqarsimanersut apeqqutaaginnarpoq.

Nuummi inissiigallartarfimmik attartortut attartukkaminnit anisitaasimasut inissiffigigallartagassaannik 2015-imi Naalackersuisut pilersitsisimmammata ataatsimiititaliamit ilisimaneqarpoq.

Inissiigallartarfimmik pilersitsinnginnermi, angutitut arnanullu immikkoortoqartumik katillutik 60-inut inissaqartoqassasoq Sermitsiaq AG-mi allaaserisami paasissutissiisoqarpoq¹⁷. Inissaaleqisut siniffinnut quleriinnut ineeqqami sisamaattarissami matoqanngitsumi ataasiakkaanili assiaqutaqartuni inissinneqartartussaapput, matumani ilanngullugu perusersartarfeqarlutillu uffarfillit. Ineeqqat saviminernik qilaavani pladitaqanngitsunik iigalersorneqartussaapput, ineeqqalli ataasiakkaat nitsilersuisorlugit aqqqissugaallutik. Unnuinermut 50 kr.-inik akiliuteqartoqartartussaavoq, inissiigallartarfillu ullaap tungaaniit unnukkiartornerata tungaanut qimanneqartartussaavoq.

Allaaserisami Ineqarnermut Naalackersuisoqarfimmi pisortap oqaasii issuarneqarput ”Inissiigallartarfik najugaqarnermut akiliinissamut piunassuseqanngitsunut taamaattorli attartortussamut aningaasaatilinnut saaffiginnippoq. Aamma inigisamut akiliinissaminngarnit inissiigallartarfimmiinnissaq kissaatiginerugaanni atugassarititaasut killeqarput kiffaanngissuseqarniarnerlu killeqartorujussuulluni.”

Inisseeqqittarfik kingorna matuvoq Kommuneqarfik Sermersooq-millu illu angerlarsimaffeqanngitsunut unnuisarfittut atorneqartartussanngorlugu tiguneqarluni. Unnuisoqarneq ajornera matusineranut tunngaviusoq ataatsimiititaliamit paasineqarpoq.

¹⁷ SermitsdiaqAG, 15. november 2012

Angerlarsimaffeqanngitsunut unnuisarfiit pillugit

Nuna tamakkerlugu angerlarsimaffeqanngitsunut najugaqarfiugallartussanik 100-nik – kommunit suleqatigalugit – sanaartornissamut qulakkeerinnittussamik aningaasalersuinissamut takussutissiamik imaqartumik siunnersuummik tulliani ukiakkut ataatsimiinnissami Naalackersuisut saqqummiusseqqullugit peqquneqassasut aalajangiiffigisassatut siunnersuut 2016-imi ukiakkut ataatsimiinnermi Inatsisartut akuersissutigaa¹⁸.

Angerlarsimaffeqanngitsunut najugarineqarallartussanik kommunit sanaartornerinut aningaasaliissutit affaat (killiliunneqartut inissiat 100-t sinnernagit) Namminersorlutik Oqartussat aningaasaliissutigissagaat aalajangiiffigisassatut siunnersuutigineqartumi tunngavilersuummi allassimavoq.

Taamaattorli siunnersuummut tunngatillugu Sanaartornermut Ataatsimiititaliap isumaliutissiisutaani inassuteqaataanilu aningaasalersueriaatsimi inissiat 100-qissaajunngikkaluartut, kommunit suleqatigalugit pisariaqartitsineq piviusoq qulaajaaffigineqassasoq ataatsimiititaliamit naatsorsuutigineqarpoq.

Namiinersorlutik Oqartussat inissiaataannut attartortittakkanut nunap immikkoortuini pilersaarut 2017-p aallartinnerani qaamatit pingasut siulliit ingerlanerini naammassineqarimassasoq aalajangiiffigisassatut siunnersuutip suliarineqarnerani naatsorsuutigineqartoq § 37-imut akissuteqaamminni december 2017-imi Naalackersuisut ilisimatitsissutigaa, taamaalilluni inissiat attartortittakkat kommuninut tunniunneqarnissaat pillugu isumaqatigiinniarnert aallartinneqarsinnaalissallutik¹⁹. Nunap immikkoortuinut pilersaarutit kinguaattoorsimapput maannali piareeriartulerlutik, taamaattorli illoqarfinni arlalinni inissianik inoqanngitsoqartoq maluginiarneqarpoq (Matumani pineqarput Namminersorlutik Oqartuussat inissiaataat attartortittakkat).

Kommunit inissiaataannut attartortittakkanut nunap immikkoortuini pilersaarummik kommunit aamma suliaqartut, taamaattorli nunap immikkoortuinut pilersaarut Namminersorlutik Oqartussanit kommuninillu pigineqalerpata inissiat amigarnersut sinneqarnersulluunniit aatsaat paasineqarsinnaasoq ilanngullugu Naalackersuisut ilisimatitsissutigaa.

Inissiat attartortittakkat ilaasa angerlarsimaffeqanngitsunut unnuisarfinngortinneqarsinnaanerit pillugu kommunit suleqatigalugit nalilersorneqartariaqartoq Naalackersuisut isumaqarput. Nunap immikkoortuinut pilersaarut naammassineqarsimatinnagu Namminersorlutillu

¹⁸ UKA2016/44

¹⁹ § 37 naapertorlugu apeqquteqaat nr. 253/2017

Oqartussat inissiaataat attartortittakkat tunniunneqarnissaannut isumaqatigiinniarnit naammassineqartinnagit tamanna periarfissaanngitsoq Naalakkersuisut isumaqarput.

Kommunit inissiaataannut attartortittakkanut nunap immikkoortuini pilersaarutit suli kommuninit ingerlanneqartut pillugit, Inatsisartut aalajangiiffigisaata piviusunngortinneqarnissaanut killiffik pillugu § 37 naapertorlugu apeqqummut akissuteqaammi oktober 2018-imi Naalakkersuisut paasissutissiippat ²⁰.

Aalajangiiffigisassatut siunnersuut 2016-meersoq ullumikkut suli atuutilersinneqanngilaq.

Kongevejimi Blok B-mi unnuisarfip taartissaatut Kujallerpaani unnuisarfik nutaaq februar 2017-imi Kommuneqarfik Sermersooq-mit ammarneqarpoq. Unnuisarfik nutaaq angerlarsimaffeqanngitsunut 36-inut unnuiffigineqarsinnaavoq, naammanngitsorli ingerlaannaq malugineqarluni. Taamaattumik unnuisarfik nutaanngitsoq pinartoqartillugu unnuisarfittut ingerlatiinnarneqarpoq²¹.

Ukiut marluk missaat qaangiupput unnuisarfinnik inissianik containeriusunik 26-inik oqorsakkanik innaallagissamillu kiassakkanik, containerinik sisamanik siuliani taaneqartunut atasunik perusersartarfilinnik, uffarfilinnik ataatsimullu isersimaartarfilinnik ilaneqarput. Nutaamik umiarsualiviliornermut (SIKUKI) atatillugu sulisunut inissiatut containerit atorneqarsimapput, kommunimiillu 2 mio. kr.-ilerlugit pisiarineqarsimallutik. Inissiat containeriusut inuusuttunit angerlarsimaffeqanngitsunit najugaqarfigineqarnissaat siunniunnerfigineqarsimavoq²².

Taamaattorli ukiut marluk qaangiuttut inissiat affaat inigineqanngillat. Inissiani containerini attartornermut qaammammut 800 kr.-inik akiliisoqartarpoq, inissiamillu tunineqarnissamut piumasaqaataavoq angerlarsimaffeqanngitsup suliffeqarnissaa²³.

Marts 2019-imi Kommune Qeqertalik-mi kommunalbestyrelsip akuersissutigaa Aasianni unnuisarfimmik pilersitsisoqassasoq²⁴.

Nunatsini illoqarfinni allani angerlarsimaffeqanngitsunut unnuisarfeqanngitsoq ataatsimiititaliamit paasineqarpoq.

²⁰ § 37-imut apeqquqteqaat nr. 271/2018

²¹ SermitsiaqAG 20. marts 2017

²² SermitsiaqAG 22. december 2016

²³ KNR 10. januar 2019

²⁴ SermitsiaqAG 1. april 2019

4. Siunnersuutip aningaasatigut kingunerisassai.

Inatsisartut suleriaasianni § 33, imm. 1-imi allassimavoq aalajangiiffigisassatut siunnersuutip piviusunngortinneqarnissaanut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai siunnersuummut tunngavilersuutinut allanneqassasut.

UPA 2019/88-mut siunnersuut pillugu

Tamatumunnga atatillugu siunnersuummi itisiliissutitut oqaatigineqartut innersuussutigalugit siunnersuutip piviusunngortinneqarnissaa siunertaralugu ataatsimut aningaasartuutinut killiliussat 1.500.000 kr.-t qaangernaviangikkaat siunnersuuteqartup saqqummiuppa.

Ataatsimiititaliamit tamanna tusaatissatut tiguneqarpoq.

UPA 2019/111-imut siunnersuut pillugu

Millionit sisamararterutaat angullugit sulisoqarnermut atorneqassasut siunnersuuteqartup oqaatigimmagu ataatsimiititaliamit tusaatissatut tiguneqarpoq. Tamanna pillugu itisiliissutitut siunnersuummi oqaatigineqartut innersuussutigineqarpoq.

5. Ataatsimiititaliap oqaaseqaatai inassuteqaataalu

Angerlarsimaffeqanngitsunut tunngatillugu siunnersuutit ajornartorsiutillu ataatsimiititaliamit sukumiisumik naliliivigineqarput. UPA 2018/88-imut siunnersuummik siunnersuusiortoq oqaloqatiginnermi peqataavoq.

Angerlarsimaffissaaleqinnermut tunngatillugu inuttut atukkanik, tarnikkut naalliuuteqarnermik aammalu atornerluinnermik aallaaveqartartut soorlu tamatumunnga atatillugu ataatsimiititaliamit siusinerusukkut eqqaaneqareersumik annertuumik pissuteqartartartoq unammilligassaqartartorlu ataatsimiititaliamit ilisimaneqarpoq. Angerlarsimaffeqanngineq pillugu misissueqqissaartoqaraluarpalluunniit angerlarsimaffeqanngineq ataqatigiisumik misissorneqassaaq.

Illuatungeriit akisussaaffeqarnerat akuttunngitsumik oqartussat tungaanniit erseqqissaatigineqartarnerata pitsaasuusasoq ataatsimiititaliamit oqaatigineqassaaq. Angerlarsimaffeqanngitsut isumaginninnikkut sullinneqarnissaat kommunit akisussaaffigigaat, taakkuusullu inatsimmi allassimasut naapertorlugit ajornartorsiutinik aaqqiisussat Naalakkersuisut ersersinniartaraat takujuaannarparput. Angerlarsimaffissaaleqineq pillugu ajornartorsiummut tunngatillugu siunnersuutini marluusuni sammineqartumi tamanna takuagut. Piffinni angerlarsimaffeqanngitsut pillugit ajornartorsiutit kommuninit akisussaaffigineqartut akissuteqaammi Naalakkersuisut ersersinniarpaa.

Pineqartumi pingaarnertut akisussusaaffimmut tunngatillugu najoqqutassaqarmat ataatsimiititaliamit ilisimalluarneqarpoq, kisiannili assersuutigalugu UPA 2019/111-mut siunnersuummut siunnersuuteqartup siunnersuuteqarnermini tunngavilersuutitut oqaatigaa,

angerlarsimaffeqanngitsut ima amerlatigilersimasut allaat nuna tamakkerlugu unammilligassaasoq Naalackersuisut kommunillu suleqatigiillutik aaqqinniartariaqagaat.

Angerlarsimaffeqanngitsut angerlarsimaffissaaleqinermullu tunngatillugu ajornartorsiutit nuna tamakkerlugu ajornartorsiutaasut, taamatullu aaqqinniartariaqartut siunnersuuteqartup oqaatigimmagu ataatsimiititaliamit isumaqatigineqarlunnarpoq.

Kommunit suliniuteqarnissamut kommuniuniillu akisussaaffigineqarluartut angerlarsimaffissaaleqinerullu akiorneqarnissaanut iliussissatut pilersaarummik ungasinnerusoq isigalugu taamaakkaluartoq Naalackersuisut suliaqarnissaat pinngitsoorneqarsinnaanngitsoq ataatsimiititaliaq isumaqarpoq, UPA 2019/111-imut siunnersuummi kissaatigineqartut. Aammattaaq inissaaleqinerup iliuuseqarfigineqarnissaanut Naalackersuisut pilersaaruteqartariaqarput anguniagaqarlutillu.

angerlarsimaffissaaleqinermut tunngatillugu suliniutit pingaernerit tassaasariaqartut pinaveersaartitsilluni suliniutaasariaqartut ataatsimiititaliamit erseqqissaatigeqqinneqassaaq. Allatut oqaatigalugu innuttaasut angerlarsimaffeerussinnaanerannut pitsaannerusumik pinaveersaartitsisariaqarpugut.

angerlarsimaffissaaleqinermut tunngasut isumaginninnikkut suliaqarnermi eqqumaffigineqarlutillu pingaartillugit suliarineqarmata ataatsimiititaliamit erseqqissaatigineqassaaq. Innuttaaqatigummi amerlasuut pineqarput, taamaattumik siunnerfilimmik akisussaassuseqartumillu sukkasuumik iliuuseqartoqartariaqarpoq.

Angerlarsimaffissaaleqisarnermut tunngatillugu annertuumik ilisimasaqalereernikuuvugut. Atorfilittaqarpugut, ilisimatusartoqarpugut assigiinngitsullu allanik tamarnik immikkut ilisimasalinnik, misilittagalinnik paasisimasaqarluartunillu peqareerluta, ataatsimiititaliamiillu kaammattuutigissavarput Naalackersuisut sapinngisamik annertumik sulinerminni pineqartut akuutissagaat.

Angerlarsimaffissaaleqinermut tunngatillugu sulinermi aammalu ajornartorsiutit nassatarineqartartut annertuut suliarineranni siunnerfeqarluartumik kommunit akuutinneqarnissaat Naalackersuisunit sulissutigineqassasoq ilanngullugu ataatsimiititaliamit kaammattuutigineqassaaq.

Aningaasalersorneqarnissaata suli inissinneqarsimannginnera kiisalu angerlarsimaffissaaleqinermut tunngatillugu ajornartorsiutit qulaajarneqarnera ilisimaneqareersoq illuatungeriinnillu attuumassuteqartunik suleqateqarnikkut ingerlanneqartussaamera aallaavigalugu UPA 2019/88-imut siunnersuummut tunngatillugu piffissaq sivikippallaartoq ataatsimiititaliamit nalilerneqarpoq.

Ataatsimiititaliami amerlanerussuteqartut Siumumeersut Demokraatineersullu Naalakkersuisut akissuteqaamminni saqqummiussaata allannguutissatut siunnersuutit ataatsimut nalilersoreerlugu akuerineqassasoq siunnersuutillu sinneri itigartinneqassasut inassutigaa.

Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaat ima oqaasertaqarpoq:

Piffinni unammilligassat eqqarsaatigalugit, kommunit isumaginninnikkut iliuusissatut pilersaarutinut nalinginnaasumik tunngavissaqarnissaat siunertaralugu, angerlarsimaffissaaleqinermut tunngatillugu suliassaqarfiup UKA 2020-mut Naalakkersuisunit qulaajaavigineqarnissaa pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

Ataatsimiititaliami kikkerussuteqartut, Inuit Ataqatigiit ima oqaaseqarput:

Naammaginngilarput Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaat, partiinit Siumumit aammalu Demokratinit ataatsimiititaliami sulinermi tapersernejalersoq, naak inersuarmit oqallinnermi partiinit amerlanernik Mimi Karlsen-ip siunnersuuta tapersernejaraluartoq.

Arlaannaannulluunnit akisussaaffiliinngitsumik nalunaarusiortoqaannarnissaa naammaginngilarput. Tassami iliuuseqarnissamat kinguarsaaneruinnaarpoq.

Angerlarsimaffeqanngitsut amerliartuinnaartillugit, kommuunillu kisimiillutik suliassamik kivitsisinnaannginneri takusareerlugit, Naalakkersuisut kommuunit qanimut suleqatigalugit periusissioornissaat kissaatigaarput.

Naluneqanngereerpoq inuit 1000 ataannagit angerlarsimaffissaqannginnermik nunatsinni eqqugaasut, tamakkulu piaartumik iliuuseqarfigineqarnissaat piaartumik piumasaraarput. Iisimariikkatsinnik misissueqqikkutta ikiortariallinnut iluaqusiinavianngilagut.

Tamanna tunngavigalugu ikinnerussuteqartut siunnersuut UPA 2019/111 akuerineqassasoq inassutigaa siunnersuutillu sinneri itigartinneqarnissat inassutigalugu.

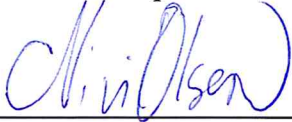
Taama oqaaseqarluni isumaliutissiisummilu allassimasunut paasinnilluni siunnersuut ataatsimiititaliap aappasaaniigassanngortippaa.

Laura Táunâjik
Siulittaasoq

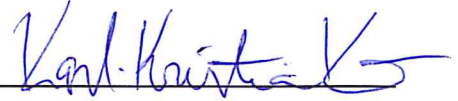
Stine Egede
Siulittaasup tullia

Nivi Olsen

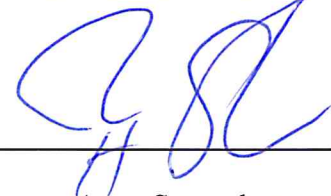
Mikivsuk Thomassen

Karl-Kristian Kruse

Malene Vahl Rasmussen

Aqqa Samuelson